

Debatindlæg | kraka

12. maj 2015

Rammer landbrugspakken rigtigt?

Af Jens Hauch, Vicedirektør i Kraka

I søndags præsenterede regeringen sidste del af sin vækstpakke, der indeholder en række initiativer. Mange af initiativerne er små, nogle rammer forbi, men der er også mange godbidder imellem. Det gælder også på den del af pakken, der er målrettet landbruget.

For at kunne forholde sig til landbrugspakken, er det vigtigt at forstå, de særlige problemstillinger i landbruget.

Landbrugets gæld er steget meget kraftigt. Ved årtusindskiftet var gælden ca. 100 mia. kr., mens den i 2013 var steget til knap 350 mia. kr. Samtidig er gælden gået fra at være fastforrentet med afdrag til i dag at være hovedsagelig variabelt forrentet og for næsten 2/3 af gældens vedkommende uden afdrag. Det betyder, at landbruget i dag er meget rentefølsomt. Dvs. hvis renten stiger, kan mange landbrug komme i problemer.

Men selv med den nuværende historisk lave renten er en række bedrifter i alvorlige økonomiske problemer, og bankerne er, ifølge aftalen, tilbageholdende med at låne ud til erhvervet.

Givet de økonomiske problemer og den høje risiko i erhvervet, kan det imidlertid være udtryk for en sundt forretningsprincip, at bankerne er tilbageholdende. Det gælder i særdeleshed de banker, der er meget eksponeret over for landbruget. Samtidig er EU's nye regler for håndtering af nødlidende banker endnu ikke fuldt implementeret, hvilket betyder, at konsekvenserne, hvis en bank kommer i problemer er uklare. Det er derfor i høj grad også i samfundets interesse, at bankerne ikke tager store risici.

Nogle landmænd i 00'erne var ivrige brugere af kreative finansielle produkter. Man kan argumentere for, at landmændene selv har bragt sig i en situation med en stor og risikabel gæld, og at de derfor selv må tage konsekvensen, når det går galt. Men en situation, hvor et stort antal landmænd går konkurs, kan være politisk uacceptabel og kan også sætte nogle bankerne under pres. Det er således meget velbegrundet, når man i regeringen forsøger at løse landbrugets aktuelle problemer i et kontrolleret forløb.

Kontakt

Jens Hauch
Tl. 31407715
E-mail: jeh@kraka.org

Hvordan forsøger Landbrugspakken at løse disse problemer?

Flere elementer i regeringens aftale handler om at tilføre kapital til landbruget. F.eks. skal der opbygges en fond på to mia. kr., der skal styrke de finansielle rammer om landbruget. Staten skal bidrage med en halv mia. kr.

Set ud fra et fagøkonomisk perspektiv er dette element ikke særlig smart. Hvis finansieringen alternativt kunne have været tilvejebragt på markedsvilkår, er fonden overflødig. Hvis ikke, rummer fonden et element af statsstøtte, som er uheldig af to årsager.

For det første fordi statsstøtte som hovedregel er uhensigtsmæssig med mindre det fx er målrettet fælles goder såsom, miljø, kultur, forskning eller lignende. For det andet fordi ændringer i landbrugsreguleringen har det med at sætte sig i jordprisen.

Det så vi, da landbrugsstøtten blev omlagt: Med hektarstøtten følger landbrugsstøtten jorden – tidligere fulgte den produktionen. Det har den oplagte fordel, at produktionen ikke bliver uhensigtsmæssigt stor pga. støtte. Men desværre stiger jordprisen, når støtten knyttes til jorden. Dermed giver omlægningen en stor gevinst til de landmænd, der ejede jorden, da støtten blev omlagt, mens nye landmænd må betale en højere pris for jorden.

Denne gruppe får således samlet set kun en lille, eller måske slet ingen, fordel af støtten. Og da de typisk har lånefinansieret jorden, vil mange gå konkurs, hvis støtten fjernes. Det kan både være politisk uacceptabelt og vil kunne have uheldige makroøkonomiske effekter. Situationen er med andre ord låst.

Forskellige ordninger kan tages i anvendelse, så man med tiden får bugt med problemet. F.eks. de såkaldte bond schemes, hvor støtten kobles til landmanden som person og udfases i takt med, at de eksisterende landmænd ophører med driften. Det er dog en opgave for EU, og mange EU-lande er bestemt ikke varme på idéen. Så i en lang årrække hænger EU og dermed Danmark på en udgift, der ikke rigtig giver fremtidige landmændene en konkurrencefordel.

Det er sandsynligt, at de nye billigere låneformer har haft samme effekt. Jordprisen er steget, så de nye landmænd nu sidder med store risikable lån, uden at deres indtjeningsmuligheder er steget.

Man skal derfor være særdeles påpasselig med landbrugstiltag, såsom statsstøtte, der kan kapitalisere sig i jordprisen. De kan indføres med et snuoptag, men kan tage meget lang tid at slippe af med igen.

Så er der mere perspektiv i andre dele af aftalen: De nødlidende, ineffektive bedrifter skal rekonstrueres eller afvikles. De ineffektive må nødvendigvis ud, og da der kan være tale om et stort antal, er et kontrolleret forløb nødvendigt for at løse de aktuelle problemer uden at risikere mere vidtgående makroøkonomiske effekter. Men det er afgørende, at den eksisterende landmand, der ikke har kunnet klare opgaven, udskiftes med mere effektive kræfter. Hvis han fortsætter driften, får vi næppe forbedret effektiviteten.

Aftalen nævner også, at veldrevne, konkurstruede bedrifter skal rekonstrueres. Det lyder besnærende, men hvordan kan en bedrift være konkurstruet og effektiv på samme tid? Effekterne af denne del afhænger helt af, hvordan man har tænkt sig at identificere denne gruppe.

Med ændringen af landbrugsloven er der blevet åbnet for nye ejerformer til erstatning af det personlige ejerskab. Det kan føre til mere professionel ledelse i landbruget, kapitaltilførsel på markedsvilkår og større brug. Alle tre dele kan bidrage til at skabe en mere effektiv landbrugssektor. Så tommelfingeren op til dette.

Endelig har man igangsat et nabotjek, der skal sammenligne landbrugets miljøregulering med situationen i vores nabolande. Miljøregulering i Danmark bør imidlertid afspejle en afvejning af miljøgevinsterne over for omkostningerne i Danmark – det er ikke relevant, om miljøet prioriteres anderledes i andre lande. Det vil således være uheldigt, hvis en svagere miljøregulering i udlandet fører til for dårlig beskyttelse af miljøet i Danmark.

Dog giver det ikke meget mening, hvis et ønske om at reducere den danske udledning af drivhusgasser, der jo også kommer i form af koprutter, fører til, at produktionen blot flytter syd for Kruså. Klimapåvirkningen afhænger ikke af, om køerne prutter nord eller syd for grænsen.

Samlet set er der ikke tale om et stort indgreb målt på den statslige udgift, men det afgørende er de langsigtede strukturelle effekter: Giver aftalen bedre strukturelle forhold, der kan videreudvikle landbruget? Eller betyder løsningen af de aktuelle problemer, at vi binder os en fremadrettet udgift, der ikke vil komme fremtidens landbrug til gavn?

Målt på denne skala er der både skidt og kanel i aftalen.